Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30777732

4

Q. D. B. V.

EXERCITATIO ACADEMICA,

QUA USUS

CORTICIS A FEBRE AD ICTERUM

EXTENSUS SISTITUR.

HANC

ASSISTENTE DIVINA GRATIA,

CONSENTIENTE GRATIOSA FACULTATE MEDICA,

PRÆSIDE

ALEXANDRO CAMERARIO,

MED. DOCT. ATQUE PROF.

PUBL. ORDIN.

A. N. C. HECTORE IV.

PLACIDO COMMILITONUM EXAMINI

SUBMITTIT

JOHANNES GUILIELMUS AGRICOLA,

RATISBONENSIS.

MENSE ET ANNO AVGVSTANÆ CONFESS.

JUBILÆO IIdo.

HOR. LOCOQ. CONSUET.

TUBINGÆ,

TYPIS ANTONII HENRICI ROEBELII.

INCLYTÆ ac LIBERÆ
SACRI ROMANI IMPERII REIPUBLICÆ
RATISBONENSIS
PROCERIBUS
OPT. MAX.
VIRIS
ILLUSTRIBUS, MAGNIFICIS, PRÆSTRENUIS, PRÆNOBILISSIMIS, CONSULTISSIMIS, AMPLISSIMIS, EXCELLENTISSIMIS AC PRUDENTISSIS,
DN. CAMERARIO
ET RELIQVIS
CONSULARIBUS
ATQVE
SENATORII ORDINIS
PATRIBUS,

DOMINIS PATRONIS, EVERGETIS AC PROMOTORIBUS SUIS,

OMNI CULTU ATQUE OBSEQUIO ÆTERNUM PROSEQUENDIS,

HANC EXERCITATIONEM ACADEMICAM

OB IMMORTALIA IN SE SUOSQVE BENEFICIA,
IN PIGNUS DEVOTISSIMI OBSEQUII
ET GRATITUDINIS PERPETUÆ,

CUM VOTO SALUTIS ET PROSPERITATIS
OMNIGENÆ,

CONSECRAT

JOHANNES GVILIELMUS AGRICOLA
Ratisbonensis.

Σ. Θ.

Ta fere comparatum eſt cum themate diſputationis, uti cum pronomine grammatico, cujus repetitio crebra ingrata foret. Dum in ſcenam modo reproducimus remedium famoſum, non ſemel jam a multis diſputatum, metuimus cenſuram eo graviorem, quo minus illud ipſum quibusdam eſt ad palatum, quibus non poteſt non eſſe moleſtum, videre repetitum, quod olim non placuit, quod ipſis non probatur. Verum enim vero ante omnia pro certo haberi volumus, haec omnia ſcribi ſine præjudicio cujuscunque, animo minime offendendi quenquam, ſed ſimpliciter proferendi in publicum, pro libertate academica, quod obſervavimus in praxi clinica, quod proin defendere etiam audemus, ejusque rationes quærimus. Deinde non ſimpliciter modo repetimus, ſed progredimur etiam ulterius, & extendimus remedium adverſus morbum, cui vulgo nondum æque ſolet hactenus opponi; ut amplitudo ipſius energiæ magis innoteſcat. Quo pauciora igitur ſunt medicamenta, præter evacuantia, quæ manifeſtos iſtiusmodi effectus edunt, eo etiam attentione digniora. Inter *Opium*, *Martem*, *Nitrum*, eminet fere *Cortex*; manifeſto fine febris, manifeſta urinae mutatione, nunc etiam Icteri curatione inſignis. Sit ergo bono cum Deo

THESIS:

CORTEX DELET ETIAM ICTERUM.

UT hanc firmare thesin valeamus, tradenda paucis erit Vroscopia Febris & Icteri. Qui enim Urinæ Febrilis, idem nunc etiam Ictericæ tincturam delet Cortex. Sufficit. Nec enim est, quod quæras: Quis Cortex? Scilicet non nominatus, omnibus tamen satis cognitus, non paucis admodum exosus, olim a Nigro, qui primus eum Europæ nostræ miserat *Patrum*, nunc a natali solo *Peruvianus* dictus.

Delet hic alias notorie tincturam urinæ febrilis rubram, in sedimentum bolare præcipitari solitam, qua insignis adeo est febris *Tritæophyes*. Spectaculum vulgo fœdum & malum, medicis non æque, sed respective bonum. Quanquam ergo tinctura illa esse interdum soleat valde intensa, etiam diu satis duraverit, plerumque tamen observatur deleri a cortice, idque intra breve tempus, post paucos dies. Ambulat pari passu hoc phænomenon cum febre vel fugata vel sedata, paroxysmis jam remittentibus ac plane tandem emanentibus.

Post & præter tincturam febrilem famosa est *Icterica*, in urina primo aspectu etiam quidem rubra, sed flava tamen potius & crocea, quo & colore tingit lintea, turbida simul & opaca, donec sedimento luteo ad fundum demisso desuper inclarescat. Sed non tingitur in Ictero urina sola, verum & facies, imo maxime conspicue album oculi, & cutis reliqui corporis; Unde regius morbus audit, quo splendore tamen egregie carere quisque posset.

Dum ista flavent, & color est, ubi esse non debebat, alibi non est ubi tamen esse debebat. Scilicet alvi fæces colore suo naturali destituuntur, & argillaceum in modum pallescunt, tardius etiam plerumque, stimulo vel monitore hoc absente, excerni solitæ.

Hanc ita declaratam tincturam ictericam observatur delere cortex, perinde ac febrilem, ut ab ejus usu croceus ille urinæ color remittat, desinat, fiat iterum naturalis; Cui respondet cutis quoque color, non minus plene, & interdum opinione vel expectatione citius, quandoque tamen etiam tardius, discuti solitus.

Ante vero, quam nunc procedamus ulterius, paradoxon hoc nostrum, ut de veritate facti prius constet omnibus, liceat ostendere in curis aliquot Ictericorum, respectu ad ætatem, sexum & concurrentes circumstantias alias habito, bene diversorum.

Habe

Habe primo *Puerum* sex ann. tenerum, pallidum, vivacem quidem, usque tamen suspecte tussiculosum. Hic postquam aliquandiu querelas movisset de *pruritu tenesmode alvi*, tempore imprimis matutino & post exclusionem fæcum longe graviori, bene tamen appetens, quin vorax, nec de præcordiis nec de hypochondrio querulus, erectus etiam & per ædes ambulans, *flavere* tamen ubique mirum quam conspectus, & *urinam* sature *tinctam*, alvi *fæces* autem *argillaceas* exhibens, a primo statim triduo, quo mane quidem ipsi grana XXV. *Rhabarbari*, cum pauxillo *Nitri*, vesperi & noctu vero *nitri*, *cornu cervi usti*, *chaquerillæ* ana gr. III. & *Corticis peruviani* grana sex data fuerunt, cum subjuncto ad quartum diem pulvere anthelmintico ex *seminis cynæ* scrupulis duobus, *rhabarbari* scrupulo uno, non modo notabiliter jam faciei æque ac urinæ *flavedinem imminutam*, verum etiam post alterum triduum, quo *corticis peruviani* grana duodecim, cum *chaquerillæ* granis duobus, *Nitri* tribus, *Salis Epsomensis* quinque, ter in die, una cum guttis ante pastum ex *Elix. Aperitiv. Clauderi* & *Tinctura Martis Cydoniata* ana accepit, *plene deletam* omnem omnino *Tincturam* commonstravit, nihil quidquam ultra mali passus, quin stupenda *ascaridum* copia per hosce dies, imprimis posteriores, expulsa, etiam a pruriginosa illa alvi molestia feliciter liberatus.

Huic ad latus pone *Puellam* decennem, gracilem, calidi & sicci corpusculi, cui post lassitudinem octiduanam, pectoris angustias & vomiturítiones nauseabundas, atque narium hæmorrhagias inconsuetas, tandem intra nycthemerum facies & urina insigniter *flavere*, sequentibus diebus adhuc augeri hæc flavedo visa est, etiam cum solito fæcum pallidarum phænomeno. Atqui post datos per triduum mane & vesperi pulveres digestivos ex *Nitri Puriss.* granis quat. *Nitri antimon.* tribus, *matris perlarum*, *lapillorum cancrorum* ana granis VII. & pilulas ex *Extract. rhabarbari*, *cichorei*, *trifolii fibrini*, *gentianæ*, *cardui benedicti*, cum *Myrrhæ el. Croci or. arcani duplicati* ana gran. uno, *aloes ppt.* granis duobus, cum subjuncta potiuncula purgante ex *Spec. Jalapp.* scrupulo dimidio, *pulveris Cornachini* granis XV. in *aqua* & *syrup. cichor. cum rhabarb.* &c. *Corticis drachmæ tres*, cum *chaquerille* dimidiâ remistæ, & ad scrupulum unum mane ac vesperi, cum guttis prius dictis ante pastum, ad noctem vero pulvisculis salino abstersivis & absorbentibus ex *salis chamomillæ*, *arcani duplicati*, ana granis V. *Nitri* scrupulo dimidio, *Antimonii diaphoretici* scrupulis duobus, *matris perlarum* drachma una exhibitæ, etiam huic *flavedi-*

nem omnem exuerunt, & priſtinum faciei ruborem non minus ac virium animique robur & alacritatem recuperarunt.

Liceat ordine naturali aſcendere ad ætatem juvenilem, & manendo in ſexu ſequiori producere *Virginem* nubilem, toroſam atque floridam, quæ ſub ipſo fluxu menſium ita graviter commota, poſt noctem propter atroces pectoris ſtricturas cardialgicas inſomnem, altero ſtatim mane quaſi croco illito reſplenduit, & urinam tum adhuc ex rubro & luteo inſolenter tinctam, poſtea vero ſedimento luteo copioſiſſimo non minus ſingularem, medico transmiſit. Præſcriptæ ipſi, propter fluxum menſium (paulo licet parcius; ſed nec alias fluere conſueverant multo liberalius) continuantem, tres doſes matutinæ *rhabarbari*, inde totidem aliæ *ſalis Epſomenſis*; per totum hoc ſextiduum vero veſperi *elix. aperitivum Clauderi*, atque noctu *pilulæ balſamicæ Stahlii*, absque tamen eo, ut, quod operæ quidem fuiſſet pretium, quidquam iſtis omnibus effectum, aut de gemina tinctura auriginoſa imminutum fuerit. Atat cum *die ſeptimo*, quo urina ſumme tincta ſedimentum adhuc ad transverſi pollicis altitudinem dederat, *corticis peruviani ſemunciam*, cum *chaquerill.* drachm. dimidiâ, *Nitri puriſſ.* dr. un. ſem. & *ſpec. Diacretæ* drachm. II. transmiſſam, atque ter in die ad ℨ. c. c. uſurpandam, vix inchoaſſet, altero ſtatim, nimirum *octavo die* præſentaneam corticis opem experta eſt in urina non amplius ut heri craſsa, turbida, ſed pellucida, aurantia & ſplendente, quæ continuato pulveris uſu poſtero die ad plenariam ſanorum conditionem penitus pervenit, deleta interim æquali celeritate omni cutis tinctura icteritia, quippe jam ad veſperam diei octavi prorſus evanida.

Non ægre feret *Studioſus*, qui, cum inter nos adhuc verſaretur, ſedulus virginum ſectator fuerat, poni ſe hic in charta ad latus ſuæ Penelopes, cujus lanificium toties obſervarat olim in ædibus paternis. Hic ex ignota, vel nulla prorſus, ut opinabatur, cauſa, languere & appetitum deperdere, poſtea bis a cibo vomere, tandem flaveſcere etiam cœpit, atque intra biduum omnia *icteri conſummati* phænomena exhibuit. Datum ipſi, poſt præmiſſos pulveres digeſtivos, *vomitorium* ex *pulveris cornachini* drachm. dimidia, *tartari emetici* grano uno. Unde quinquies vomuit, alvum vero nunquam depoſuit, neque tamen aliud quidquam dolens, quam quod cibus & vinum non bene ſapiant, & propter tædioſam univerſæ cutis flavedinem domi manendum ipſi ſit. Abhinc *decem* accepit *Corticis doſes*, quarum duas ſumat uno die, cum *guttis* ſupra dictis ante paſtum ſumendis; a quibus profecto ſolis *facile*, & *plene* non minus, ac *cito* admodum

modum & *constanter curatus*, atque pristino cuticulæ nitori restitutus fuit. Hac occasione tamen ὡς ἐν παρόδῳ liceat paucis allegare phænomenon, quod in hoc ipso juvene tum notavimus, memoratu forsan non indignum. Miserat nimirum iste vesperi famulum suum, qui medico nunciet, se *pungi* sub axilla sinistra, & exspuere *striis cruentis tincta.* Et factum quidem hoc fuit ipso illo die, quo mane vomitorium assumserat. Tum mixturam ex *bolo armena*, cum *ocul. cancr.* in *aqua papapav. errat* & *syrup. rubi idæi*, & ad noctem *pulv. anodyn.* grana II. cum *Nitri* gr. V. & *coralliorum* gr. XV. ipsi praescripsit Medicus; altero autem die cito visitare ipsum, & in haec omnia accuratius inquirere constituit, responsionem vero non aliam nisi sequentem obtinuit. Per noctem quietam ista remisisse, primo mane se tantillum adhuc exspuisse, per diem vero nihil amplius. Sibi jam bene esse, languorem remittere, appetitum sensim redire, de pauco autem cruore illo, unde venerit, sibi nihil constare, nisi hoc, quod *non a vomitorio demum* venerit, sed jam cœperit die prægresso. Num e naribus in fauces delapsum quidpiam, vel e loco puncturæ prodierit, se nescire, interim nec haemorrhagiae narium, nec hæmoptoës per omnem vitam perpessæ recordari. Cognata tamen, forte simul ipsum visitans, asseruit, se nuperrime modo ictericam sputum similiter cruentum habuisse, absque eo, ut mali quid post se traxerit, vel diu duraverit.

Dixeris: Bene quidem hactenus dicuntur haec vel scribuntur de speciebus Icteri levioribus, in ætate juvenili, vegeta, facile vel solius naturae robore superandis. Sed quid fiet in ætate senili, vel modo declinante, sub robore nativo iterum remittente, cum ictero forsan graviori atque magis pertinaci? Respondemus: Etiam ad hanc instantiam parata nobis sunt exempla curationum, & successus earundem non minus felices. Dabimus talium quoque specimina quaedam.

Vinitoris uxor annorum circiter quinquaginta, ab anno non amplius menstruata, ad finem Maji præter opinionem iterum menstruatur, & febre simul corripitur. Febris acuta ex degeneratione varie protrahitur, sub nescio quibus reliquiis, recidivis & anomaliis. Vt enim cum plebe fieri solet, partim negliguntur talia, partim male tractantur a Vicinis, a Chirurgis, a quibus non. Sic & hæc sub principium Augusti adhuc dejecta & querelarum plena, vel tandem mittit filiam ad Medicum, quæ referat, graves esse matri praecordiorum maxime dolores, *Cardialgiam* tantam, sub *tumido* & *tenso Epigastrio*, ut ne levis lecti ferat incubitum.

Huic

Huic miseriae longae modo accedere *Icterum*, cum siti non extinguenda, urina spissa summe crocea, alvi tardae faecibus pallidis. Huic aegrae, non jam quid praescribi potuerit vel debuerit, sed quid praescriptum fuerit, bona fide significabimus; Judicium erit penes Lectores, vel & Auditores, siquidem in conflictu ista reprehensuri sint Dnn. Opponentes. Scilicet *Corticis peruviani unciae duae* datae fuerunt intra septimanam absolvendae; & *Nitri drachmae duae*, in primo ad prandium & cœnam jusculo, cuspidatim assumendae. Quo cum effectu? Ab illorum usu reversa filia *cito urinam deposuisse tincturam*, alvi faeces non pallere amplius, sed dicendo modo comparere longe alias, colorem cutis remittere, dolorum priorum cessare unum post alterum, laetior retulit. Verum non sine permutatione morbi duplici ad loca aliena: primo *ad alvum* tenesmodem, cum *fluxu* quodam quasi comminutorum ovorum, dein fusco liquido; Secundo ad *coxam sinistram*, dolore per femur extenso, ut cum jam prae febre, prae epigastrio, vires haberet ad surgendum, prae *Ischiade* nequeat incedere. Volebat ex afflicto pede sanguinem mittere, sed prae tumore, nescio utrum a longo morbo, vel novo dolore, Chirurgus negavit se posse. Dabantur tunc *essentiae pimpinellae*, *millefolii*; sed non erant ad palatum, deprecabatur vini spiritum, quem tamen plebs alias adeo amat. Ergo datae sex doses salinae, ex *Nitri*, *Borracis*, *salis Epsomensis* āā dr. una, cum totidem *Croci* granis, in liquido facile hauriendae. Hinc circa medium Septembris demum refert filia (ut fieri solet a plebe, satis tarde) Matrem corde esse liberam, appetitu gaudere, solo adhuc vexari & affixam lecto teneri coxae dolore, ad omnem motum, etiam sternutationis, tussis, utut rarae, &c. acriter exacerbari solito. Sed mirum, quaerit insuper, annon videatur gravida, quia urina naturalis, appetitus bonus, nec de cætero quid patiatur mali, nisi quasdam interdum oppressiones. Ante quinque annos etiam diu ægram tandem præter omnium opinionem peperisse filium, adhuc superstitem. Sed vanum hoc fuit. *Coxae* autem profuit inter varia plebeja, *cataplasma symphyti* cum *Vrina*, tertia vice reiteratum. Secta quoque vena in pede minus tumido. Sic sub usu domestico herbarum siccarum *veronicae*, *melissae*, *betonicae*, pro infuso, *rad. cichor. recent.* pro decocto, convaluit, non nisi de ascensu interdum uteri, ut ait, ad stomachum & caput querula.

Sexagenarius, cui a vino facies cuprea, nihilo tamen minus sanitas hucusque constans & firma, ut amicos & in compotationibus sodales annuis

nuis ipſorum purgationibus & venaeſectionibus toties derideret, a duobus fere menſibus equidem obſervat, faciei colorem mutari ſenſim magis in flavum, praecipue circa oculos, id ipſum tamen parum curat, donec *flavedo* tandem nimis invaleſcens, *laſſitudo* & *anorexia* obrepens, continuus *calor*, ſiccitas & *ſitis* ipſum urgens, & *tuſſicula* ſuſpecta accedens, dictos modo concives anxios redderet ac ſollicitos, de ſervando fideli hoc & ſtrenuo collega, ut ipſum primo admonerent, mox cogerent adire Medicum, & rebus ſuis jam dum fere deperditis conſilium quærere. Obtemperat tandem, & Medico, praeter jam dicta, refert, calorem eſſe continuum, & ab aliquot ſeptimanis inſigniter *depaſcentem*, tusſiculam fieri *humidam*, ſputum vero eſſe tenax, craſſum, *flaveſcens*, gravationem & plenitudinem praecordialem magnam, urinam *paucam*, nulli fere melius quam malvatico comparandam, cum ſedimento brevi *luteo* copioſo, alvum vero tardam, raram, cum faecibus *pallidis* tenacibus. Huic equidem corticem non ſolum dedit Præſes, ſed ob inveteratum atque graviora minans malum therapiam ita adornavit, ut primo quidem *Nitri* drach. ſem. *ſalis Epſom.* dr. duas ſem. in ſex doſes diviſas biduo abſolveret, ac potiunculam laxantem ex *rhabarbari* drach. una, *Nitri* ſcrupul. dimidio, in *ſyrupo* & *aqua cichorei* datam ſubjungeret, deinde vero mane & veſperi ſucceſſivis *Cort. peruv. Unc. dimidiam. chaquerill.* dr. ſem. *Diaphor. Martialis* dr. un. *ſpecier. Diacret.* dr. du. ſem. ad tres cultri cuſpides ſumeret, interpoſitis per diem reliquum tam guttis *Tincturae Martis Ludovici* ante paſtum, quam *pilulis amaris balſamicis viſceralibus* ad noctem, atque vino medicato ex *ſummit. millefolii*, *hyperici*, *gentianae*, *centaur. minoris*, *abſinth. pont. rhabarbaro*, *radic. curcumae*, *cinnamomo acuto*, *baccis juniperi*, *ſemine fœniculi*, *aniſi*, & *corticibus aurantiorum*. Hiſce vero per dies quatuordecim continuatis, atque *Corticis* formula ſemel *reiterata*, adeo non fefellit eum ſpes iſta bona amicorum & deſiderium, ut potius ſanitati priſtinae reſtitutus, nobilis hujus bibaculorum collegii Praeſidem agere adhuc per integra duo luſtra potuerit.

Pro complendo numero ſeptenario, Medicis dudum ſacro, & confirmanda theſeos veritate per exempla omni exceptione majora, claudat *Fœmina*, undecimum ætatis luſtrum ſupergreſſa, ab ultima retro infantia tabem metuens, uſque tamen pertinaciter renitens, & provido quidem vitae genere ſe ſuſtentans, calamitatibus tamen domeſticis & multiplici miſeriarum concurſu, viribus dudum fracta, proin jam dum debilis ac

infir-

infirma. Haec ab ancipiti & ſumme dubia primo quidem fortuna ſaltem, dein etiam valetudine, tandem ſubſequuta morte filii, cœpit *animo* primum angi, poſtea *corpore* etiam affici, & ſub obrepentibus ſucceſſive *agrypnia*, *anorexia*, *tuſſicula ſicca*, *febre* lenta veſpertina tabifica, ac *ſudoribus* colliquativis, adeo ad incitas redigi, ut non ipſius modo, ad analyſin beatam dudum ſeſe componentis, ſed omnium quoque, qui acceſſerunt atque viſitarunt ipſam, ſpes, reſtitui vel conſervari eam poſſe, penitus decollaret. Tandem pro complemento miſeriae acceſſit etiam *Icterus*, isque adeo gravis, ut per omnem praxin clinicam talis ac tantus flavedinis gradus Præſidi quidem nunquam fuerit viſus, tantum abeſt, ut gravioris vel intenſioris unquam meminerit. Atat Divini Numinis Gratia aſſiſtente, etiam ex hoc procelloſo duplicatæ calamitatis mari feliciter enatavit, & oportune portum attigit ope noſtri *corticis*, per horas maxime *antemeridianas*, nimirum apyrexiæ tempora, *largiter* dati & *diutiuſcule* ac patienter continuati, dum veſpertinis ac nocturnis exacerbationum febrilium paroxyſmis ſua quoque deſtinarentur remedia convenientia, hic non demum ſpecialius recenſenda, ne in longum nimis excreſcat hiſtoriarum & curationum ſeries jam dum ſatis prolixa.

Poſſemus plura dare iſtiusmodi curationum ſpecimina. Cui autem hæc non ſufficiunt, næ is neque nube teſtium producta convincetur, quin aſſenſum cohibebit ſuum, habiturus uſque adhuc aliquid, quod regerat, quo ſcrupulum ſibi aliisque non tam moveat quam fingat. Vnde iſtis quidem nunc miſſis, hiſce vero ad ſequentes paginas reſervatis, ad *Ætiologiam* pedem nunc promovemus, in phænomenorum rationes inquiſituri, & ex doctrina de Febribus atque Ictero applicaturi, quod e re noſtra fore atque dictis lucem fœnerari poſſe videbitur.

Cauſa motuum febrilium *Galeno* eſt Natura, quæ laceſſitur a cauſis materialibus. Oſcitatio enim, pandiculatio, horror, rigor, calor, pulſus, &c. Ipſi ſunt opera naturæ, ſed a morboſa quapiam cauſa violenter ſic moveri coactae. Quid per illam naturam ſibi velit, ipſe explicat & profitetur, ſe nihil aliud intelligere, quam iſtam facultatem, quæ corpus humanum ſive voluntatis nutu ſive præter hunc regit. Hanc naturam vero dicit eſſe morborum Medicam, in actibus ſuis vitalibus admirandam, utut a nemine doctam, agere tamen ad ſui corporis ſalutem, certare contra cauſas, quæ morbos faciunt, expellere ſuperfluitates tam in ſanis, quam in ægrotantibus. Cauſa autem, quæ naturam febriles iſtos motus

inſti-

inſtituere cogit, ipſi eſt excrementum mordax, bilis putreſcens, commota, turgens, vel ex jecinore in ventrem defluens, vel ex vario ſuccorum in primis viis concurſu in ventre genita, (pro tertiana quidem; etenim *quartanam* non ex jecinore, ſed ex male affecto liene, derivat, & humorem frigidum, melancholicum, acidum ipſi adſcribit.) inde in venas atque ſanguinem delata, ſed a partium facultate alienorum excretrice tamdiu propulſa, donec ex omnibus ablata per urinam, vel ſudores, aut vomitus, vel per alvum quoque fuerit excreta.

Quam hæc generalia, ex priſcorum Medicorum ſcholis deſumta, conveniunt, aut certe benignam tamen interpretationem admittunt, ac proin conciliari facile poſſunt cum ſcriptis atque placitis Recentiorum, uti quidem inſpicientibus eorundem libros & conferre iſta ſecum invicem volentibus patebit, atque ſpecimen ejus rei publicum jam olim dedit Præſidis *B. Parens* in *Spicil. Pyretol.* Tam ad ſpecialiora nunc deſcendendo facem utique accendere, atque tincturam in urina febrili rubram declarare poterunt eo melius, ſi attendere ſimul ac animum advertere placeat ad phænomena ſequentia.

Minus tincta, quin interdum prope naturalis eſt *urina*, quæ mittitur *ante* paroxyſmum, & per ipſa paroxyſmi tempora, ad minimum priora tria; *tinctior* autem & ſaturatior comparet, quæ *poſt* paroxysmum mittitur. Quemadmodum laudatus antea *Galenus*, etiamſi in febribus univerſis præcipue ad urinas attendendum eſſe monuerit, febris inde ſpeciem ac totius morbi tempora docuerit, ſedimentum earum cum puris coctione comparaverit, ſub reſpectu ad naturam, ut in inflammationibus ſic & in febribus, vel ſuperantem vel ſuperatam, &c. nihilominus virgulam cenſoriam *G. H. Welſchii* expertus eſt ob id, quod hoc ipſum urinarum ante & poſt paroxyſmos miſſarum diſcrimen, tanquam τριταιογενὲς intermittentibus commune & proprium, non ſatis determinaverit; Sic notabile hoc & conſtans phænomenon eo dignius eſt, quod primo ſtatim ponatur loco, quum exinde non modo ſanguini ſub paroxyſmo tali vel infundi vel permiſceri aliquid non vane ſint qui ſuſpicantur, idque bilem eſſe velint: Verum etiam ratio ſimul pateat, cur non ſemper *primus* ſtatim dies, aut primus *paroxyſmus* urinam æque tingat, ſed per gradus & paroxyſmorum dierumque decurſum tinctura *major* fiat.

Deinde: Sicuti juxta *Heurnium* in *Comment.* ad *Aph. 49. Sect. IV. Hipp.* illa *tertiana* non eſt *exquiſita*, nec naturam ſui puram ſervat, quæ non

habet

habet flavam bilem redundantem atque motam, nec præterea tempus æstivum, & locum & ætatem & temperaturam tempori similem: æstivis autem talibus & exquisitis *auctumnales*, tanquam magis ferinas, jam olim contradistinxit *Hippocrates*, & *anomalas*, *spurias*, *nothas* vocavit, earumque multas esse dixit; Ita priorum, *hepati* potius adscribi solitarum, febrium *urinæ* familiarem habent illam tincturam: *crudæ* vero atque *decolores* sunt auctumnales, creditæ *splenetica*.

Porro: In *Text. 23. Libr. VI. Sect. V. Epidem. Hippocr.* "Quæcunque "tertianæ naturam habent, his nox ante accessionem molesta est, quæ vero subsequitur, facilis magna ex parte.„ Et alterum, *13. Sect. II.* "Cum instat crisis, nox ante accessionem difficilis.„ commentatur *Galenus*: In omnibus ferme tertio quoque die accessionem habentibus febribus, præter exquisitas tertianas, nox ante accessionem revera molesta esse solet. Quodsi & in exactis tertianis id eveniat, judicationem sequenti die futuram portendit. Approbat hoc non saltim, sed ulterius etiam explicat in suo ad h. l. Comment. *Vallesius*, rationem ejus hanc addens, quod bilis putrescere, turgere, moveri jam tum incipiens, irritationes proin etiam difficultates majores, passionem longiorem & sensibiliorem, excitet in anomala quacunque, quam in exquisita quidem tertiana.

Ulterius: Qui male adeo audit transitus benignæ febris in malignam, *raptus bilis* veterum *ad caput*, significatur inter alia etiam urinæ prius tinctæ ac bolaris disparentia, ad famosum illud de urina bona, quacum tamen æger moritur. Illo, quod mixturam sanguinis turbat, quod urinam antea tinxerat, quod tantum partibus internis nobilibus periculum intentat, per viscera imi ventris non amplius demisso, sed vi spasmorum detento, quin ad superiores partes, non sine gravi earundem præjudicio, transmisso & congesto. Unde in tali casu non nisi cum grano salis accipi & applicari debet illud *Steurlini* in *E. N. C. Cent. I. Obs. 33.* tantopere commendatum examen urinæ per ponderationem, ad formandum ex isto de eventu morbi prognosticum fallere nescium.

Quid ergo vel tandem? Si ad analogiam *Bellini*, qui schematismos urinæ declaravit eam incoquendo, & sic inspissatam rursus diluendo, dicamus: Tingi febricitantium urinam absumto per calorem adeo intensum, adeo molestum, sero: Forte per hunc ipsum motum generari, liberari, exaltari particulas tingentes, biliosas, salino-sulphureas. Declarabit certe

prius

prius frequens per praxin clinicam obſervatio, ipſis quibus hæcce ſcribimus diebus Præſidi aliquoties oblata, quatenus paucitatem urinæ mirantur inderdum ipſi etiam ægroti, rerum medicarum alias ſatis l. ignari vel incurii. In poſteriori autem facile conſentientem habebimus *Mœbium*, qui in ſuis Tabulis conformiter omnino huic noſtræ ſententiæ, urinam rubram dicit in febribus fieri ex fortiori fermentatione partium ſalinarum & ſulphurearum; Iisdem hiſce verbis uſus in lineis modo proxime præcedentibus, ad declarandam geneſin urinæ flammeæ, potiſſimum in febribus tertianis ac ardentibus obſervandæ.

Sed febribus vel tandem ſatis datum eſto. Nunc diſpiciamus etiam de *Ictero.* Equidem non modo colicorum multi, ſed imprimis etiam inter febricitantes veterani (non eſt, quod mireris hoc prædicatum L. quem præſtolamur Ben. habuimus utique veteranos & novitios) quantumvis in calore forſan plena facie rubeant, extra & poſt paroxyſmum tamen pallorem luteum exhibent, ut icterum fere præ ſe ferant, prouti *Diſchmo* ſuo quondam id probavit *Lentilius* in *Eteodr.* Et icterus ſuperveniens febribus, tam tertianæ quam quartanæ, imprimis male per corticem (quod ſub ejus uſu, licet nec parco nec raro, ſibi tamen nunquam eveniſſe bona fide teſtatur Præſes) curatis & præpropere ſuppreſſis, paſſim citatur ab Autoribus. Inter nos tamen non ita frequens per epidemiam febrilem nuperorum annorum fuit obſervatus. Unde etiam in *Aphor. Hippocr. Sect. IV.* qui exhibetur reſpectus icteri ad febres, magis de continuis intelligendus eſt, monente ſupra jam laudato *Heurnio*; æque ac Icterus ille multiplex, quem una cum Hepatitide junctim proponit *Herm. Boerhaave* in *Aph. d. Cogn. & Cur. Morb.* a §. 914. ad 950. Intermittens enim in Icterum erumpens rarioris hactenus apud nos quidem eſt obſervationis.

Icterici vero coloris ſubjectum ſicuti in omnium oculos incurrit, dum cauſale fundatur magis in hepate: Ita non immerito *Galenus* quondam illum ſub cute humorem latitare dixit, cujus inde color reſplendet. Hic vero bilis eſt. Quæ *vel*, a ſtomacho & inteſtinis varie modificata, per vaſa lactea ſecundum chyli iter venit in ſanguinem, eumque inficit, *vel* in glandulis hepaticis libere non ſecernitur, *vel* ſecreta non excernitur; & quid, ſi addamus? in ſanguinem inde reſorbetur. Dum autem horum aliquid contingit in corpore, neceſſe eſt ex una parte defraudari neceſſario bilis ſubſidio inteſtina, chylum, fæces, alvum; Ex altera parte bilem in ſanguine accumulari, hujusque mixturam turbare, ut varie moleſtus naturæ,

ad nutriendum ineptus, bene vero, ſi longius quidem id duraverit, ad fovendum calorem hecticum aptus fiat, ſicuti interea colorem bilis e cute reſplendentis varia commixtarum particularum ſalinarum conditio ſimiliter varie modificabit.

Scilicet concipimus *primo* bilem motu aucto peccantem, caſu quo turgens, orgaſtica, quaſi fermentans, largius & copioſius effunditur ex hepate in inteſtina, ut hinc in ſanguinem veniat per viam ordinariam regiam. Hac ratione e. gr. ab iracundia gravi concepta, acuto ſatis modo poterit produci icterus, & in tali caſu præcipitari quoque bilis portio ad alvum, pro hujus lubricitate & flavedine, nonnunquam ab Autoribus obſervata.

Secundo poterunt etiam ipſæ particulæ bilioſæ, forſan craſſiores, futuræ bilis ſanguini adhuc inexiſtens materia, per anguſtias glandularum & canaliculorum ægre tranſeuntes, ibidem hærere, & hoc organi colatorii infarctu morbum vel inducere vel fovere, redundatione facta ad partes alias, ad ambitum & habitum corporis, conformiter omnino illis, quæ leguntur in *Boerhavio* l. c. §. 950. "finibus bilioſis obſtructis, facile liquor portarum bilioſus in cavam tranſit.„

Tertio poterit conſiderari bilis, ut in hepate ſecreta quidem, ſed non excreta, ſive id fiat propter ejus craſſitiem, lentorem, viſciditatem, quam ab admixtis variis e. gr. acidis, auſteris aliisve contrahit, adeo ut etiam concreſcat in calculos, qui in aqua natantes & igne toti combuſtibiles, jam olim *Mezgero* bilioſam naturam ſuam probarunt, (num ſint virium quoque non minorum, ac tantopere celebratus ille lapis pretioſus, *piedra del porco* dictus, in veſica Hyſtricis indicæ fellea concretus, problema practicum non primus demum curioſis propoſuit in ſuo *Theatro Anatom. Mangetus*, ſed jam diu ante ipſum m. *Car. Raygerus* in *Miſc. Cur.* A. III. O. CCLXXXIII. quod num a quopiam tentatum & abhinc publico ſignificatum ſolutumque ſit, non equidem conſtat; in memoriam tamen nobis revocat, tam Diſput. III. inter *Polychr. Exot. Valentini*, de hoc hyſtricis calculo ex profeſſo ſcriptam, quam quod de bovinæ bilis calculo ad icterum proficuo quondam legimus in *Eph. Nat. Cur.* Dec. *II. Ann. IX. & X. Append. p. 51.* notatum a *Lentilio* in Parallel. ad Obſ. XLIV. Ann. I. Miſcell.) ſive quod calculus talis ductum cyſticum, bilarios aut choledochum obſtruat, non ſimpliciter in veſica quietus manens, ſed per vias dictas non ſine nixibus ac ſtricturis enormibus in duode-

num

num trajiciens, inde cum fæcibus poſtea per alvum excludendus. Scribimus hæc non ignari quidem elegantis obſervationis, quam *Nicol. Pechlinus* inſcripſit: *Icterus ſine obſtructione folliculi fellei, & Obſtructio hujus ſine ictero*; Sed & probe memores tam caſus illius notabilis, abs modo laud. *Mezgero* quondam in *Diſputatione* public. propoſiti, quam ſimilium plurium uti pasſim ſic imprimis in *E. N. C. Dec. III. Ann. II. Obſ. 149. A. III. Obſ. 36. A. IX. & X. Obſ. 246.* occurrentium.

Etenim *quarto* videtur omnino bilis poſſe & ſolere etiam pati regurgitationem, reſorbtionem, reflexionem, ut retroactis undis ex hepate feratur iterum in ſanguinem; ſive jam id fiat per venas earumque orificia, ſive per vaſa lymphatica, quod poſterius aſſerit *Fr. Hoffmannus* in Diſputat. de Bile Medicamento & Veneno Corporis. Et ad hunc modum arbitramur explicandam eſſe geneſin illius icteri, qui ab & ſub ſtricturis harum atque vicinarum partium ſpasmodicis, apud Colicos, Verminoſos atque ſimiles, quin ſub & ab ipſo calculi fellei ex cyſtide in duodenum tranſitu evenire ſolet.

Omnibus atque ſingulis hæc ad palatum fore non præſumimus. Sed nec eſt, cur cauſæ atque hypotheſi noſtræ diffidentes quidquam metuamus. Qui enim cum *Helmontio* ſtercus aliquod liquidum accuſare, vel provocare ad ſimile *Lixivii*, vulgo tincti, ut urina fere ictericorum, adeoque ſalium cum ſulphure ſolutionem ſufficere volunt, bilem vero negant, vel ex hac inter alias ratione, quod ictericorum urinæ non amaricent, ex dictis vel conciliari poterunt, vel tranſeant modo, dum in *Eph. Nat. Cur.* hæc omnia ex profeſſo diſputata legi posſint.

Hisce ita ſe habentibus facile nunc patebit ratio convenientiæ & differentiæ Tertianæ & Icteri. Siquidem *hepar* utrinque qua bilis organon ſecretorium, ſive altius ſive inferius ad exitum ejus in duodenum, pro *ſubjecto cauſa* erit allegandum. Huc in febre ruit magis bilioſus humor deorſum & extrorſum, teſtimonio vomituum & flavorum & amarorum, ac dejectionum ſimilium, unde *Fr. Hoffmannus l. c.* ſcribit: In Tertiana quo vehementior & diutius durans, eo bilioſiora ſunt excrementa, nec deſiſtit natura hæc ita gignere, quamdiu hæc febris præſens eſt. In ictero non liber eſt hic motus excretorius, eruptorius, ſed ſuppreſſus vel varie alteratus, unde ſurſum, retrorſum, introrſum reflexus, inverſus, in præjudicium non modo inteſtinorum, quæ deſtituuntur liquore ſolito neceſſario, ſed & hepatis ipſius, quod bile infarcitur, atque ſanguinis, qui bile inficitur,

citur, & infectus distribuitur corpori, huic colori ac sapori non assueto. Etiamsi vero vi circuli æqualiter dispellatur, singularis tamen esse respectus videtur ad renes, qui vel serum tale modo facilius alias difficilius transmittunt, vel ad quos serum illud modo quasi determinatur, alias ab iis quasi avertitur. Plenius hæc omnia legi possunt & merentur etiam apud *Mortonum* in *Phthisiologia*, in cujus Libro III. caput integrum destinatur Phthisi Ictertiæ.

Quonam igitur vel tandem modo concipietur delere cortex tincturas, & quidem contrarias? Si *Archib. Pitcarnium* audias, ratio dari nequit. Neque enim corticis, sanguinis, aut motus quartanam excitantis naturam nobis esse cognitam, prætendit in suis opusculis. Sed nec investigari juxta Ipsum debet aut meretur; Nam artem medendi nullam esse pronunciat, medicamentorum inventionem casui adscribit, prætendens causarum physicarum investigationem, qualem philosophi solent instituere, medico neque utilem neque necessariam esse, sed ad imitationem Astronomorum observationes modo circa morbos eorumque auxilia conferendas, & nulla opinionum vel causarum ratione habita, saltim ex eo, quod fieri solet, quid futurum sit ac faciendum, colligendum esse.

Ipsius conterraneus, *Rich. Meade*, in *d. Imp. Sol. & Lun. in corp. hum.* de cortice nostro dicit, illum efficacissime liquoris arteriosi effervescentiam, qua distenduntur vasa, reprimere & compescere. Eodem fere modo, quo in *Clerici Biblioth. Chois.* T. XXIII. P. II. Art. IV. biga illa versuum ex Virgilii Georgic. Libr. IV.

Hos motus animorum, atque hæc certamina tanta,
Pulveris exigui jactu compressa quiescent,

quæ de apum pugna agit, per instantiam jocosam allegatur ut vaticinium Poetæ de efficacia Quinquinæ ad curandas febres.

Alius ejusdem conterraneus, *Mart. Listerus*, post Mortonum magnus corticis patronus, in suo ad *Aph. Hipp. Commentario* scribit, illo apte propinato omnes omnino concoctiones, imprimis viscerum, atque glandularum subcutanearum insensibilem perspirationem, citissime & occulte promoveri, corpusque ad integritatem nullo negotio restitui, idque absque sensibili evacuatione, nisi quod aliquibus alvum leniter moveat.

Weinhardtus in Enchirid. encomiorum, quæ cortici peruviano tribuit, rationem in eo fundat, quod vi sua styptico amara cruditates minuat,

nuat, aciditatem infringat, fermentationes atque effervefcentias fiftat, ac fanguini compagem firmiorem largiatur. Provocans ad *Sydenhamum* imprimis, quod ab ejus ufu fudores liberaliores, aut urina copiofa & limpida plerumque fequatur; Imo fubjungens, illum non per diaphorefin modo & urinam operari, verum fubinde etiam fedes movere, vel vomitum, & non febres tantum curare, fed fubinde etiam hydropem exinde ortum, imo & hecticas puerorum febres.

Frid. Hoffmannus, quantumvis loc. cit. per corticem febres fifti ac fupprimi prætendat, tamen hactenus dicta confirmat, & fatetur, quod ab ejus ufu intra breve temporis fpatium flammeus urinæ color pereat, diluta & aquofa fiat, alvique fcybala prius adeo biliofa, ad colorem naturalem redeant; & hæc quidem omnia in fequentibus declarat ex eo fieri, quod bilem nimis acrem corrigat, corruptionem ejus arceat, partiumque nervofarum tonum, ne nimium pronæ fiant ad contractiones fpasmodicas, roboret.

Ex *Giorn. de Lett. d' Ital.* Tom. XXIV. novimus *Zendrinum* corticis efficaciam quærere in alteranda bile, communi febrium & Icteri caufa. Quod ipfum tamen cum vidiffet ea ratione fieri, qua ex *Liftero* modo notavimus, fcil. abfque fenfibili vel notabili tamen evacuatione quadam, excogitavit diftinctionem illam curiofam inter crifin quantitativam & qualitativam, quo pofteriori modo naturam interdum, chinam chinæ vero plerumque operari folere dixit.

Helmontius fi corticis hanc efficaciam fciviffet, pyloro fuo gratum dixiffet remedium, qui Rector ductuum hepaticorum claves habet claudendi & aperiendi, modo fuerit fedatus, placatus, aut melius informatus.

Vulgo quidem qua *adftringens* modo confideratur, & ex hoc ipfo capite culpatur, quin a *Stahlio* inter *OVA* illa famofa collocatur, adeoque paffim male audit. Verum enim vero, fi modefte imputationes iftas declinare liceat, unum atque alterum regeremus paucis. Et *primo* quidem quam adftringens fit, quo gradu, quivis explorare poteft; Nobis certe admodum remiffus videtur, potius amariufculus & parum ficcans. *Deinde*, quam ftomacho grata funt quæ moderate ftringunt, exemplo cydoniorum, tam hac ipfa intentione fcribitur a Noftris, & appetitum revocando atque ventriculum roborando toties fe commendat. *Infuper*, poft-

quam

quam usus adstringentium, juxta *Disp.* illam *Witteb. Heucheri* in pellendis renum calculis atque mensibus fuit declaratus, major nunc tonicorum habetur ratio. Atqui non modo hanc virtutem cortici tribuit *Baglivus*, eumque febribus diuturnis magnam afferre utilitatem observans, deducit has a languido ac pene laxato partium solidarum tono; Verum etiam ipse *Stahlius* ex hac ratione in febribus longioribus, præmissis præmittendis, sub prudentia methodi, personis motus laboriosioris eum concedit. *Denique*, ullo adstringente alio, sive dein quercus vel galla vel cortex, aut quodcunque aliud fuerit (de *Arsenico* jam nobis non est sermo: Bene vero quondam fuerat *Lentilio* & *Wepfero*, allegatis in cit. *Disp.* de *Febr. Tert. Turb. & Corr.* cui quo jure ad latus ponatur & æquiparetur cortex, tanquam simile *artis vitium*, aliis judicandum relinquimus, judicium tamen favorabilius nos obtenturos speramus, ac de *Crugeri* quidem sententia contra febrifugum Riverianum fuit illud *Schroeckii in Schol. ad Obs. XXV. Ann. V. Dec. II. E. N. C.* ibi similiter citatam) quis paria præstiterit cum nostro cortice peruviano, nobis quidem nondum innotuit.

Dices: Suppositis tantisper rationibus adhuc de experientia erimus solliciti. In uno forsan & altero casu observari vobis potuit usus corticis proficuus; sed hoc non æque sperandum in omnibus, nec imitandum facile ab aliis. *A particulari ad universale non valet consequentia.*

Ad hanc objectionem non respondebimus ante, quam dabitur *universale* remedium quodcunque aliud, omnibus morbi speciebus & individuis conveniens & sufficiens. Nullum est, quod communis hæc instantia non vexet. Nec ignoramus nec diffitemur *differentias icteri* præcipuas, cum vel sine febre, cum vel sine hypochondrio duro, recentem & radicatum, criticum & symptomaticum, &c. quibus proin omnibus prudentia Medici practica remedium accommodare studebit. Icteros etiam invictos in praxi obvios non subticemus. Hoc tamen bona fide dicimus ac repetimus, suppetere nobis ictericorum hac ratione curatorum historias adhuc plures, interque illas præcipue notabilem *fœminæ*, a superata hemiplexia levioris gradus erysipelacee & hysterice sæpius turbari ac dejici solitæ, per quatuor annos a frequentibus paroxysmis ægrimoniæ præcordialis ad vomitus toties ictericæ (testimonio urinæ & cutis tinctæ, cum pruritu, sternutatione, ore amaro, utut flava amara nunquam rejecerit.) sed & toties intra diem unum & alterum *ope corticis* ab ictero plene *liberatæ*, donec tandem post paroxysmum & tincturam talem acute moreretur apoplectice.

Nec

Nec eſt, quod aliorum exempla, aut non ſperanda eorundem imitatio nos deterreat, quin bona potius ſuffragia etiam hac ex parte nobis promittamus. Suppetunt enim ex Practicis Veteranis, ac longo rerum uſu peritis, viri exceptione omni majores, quibus idem omnino viſum, & icterus noſtro quoque remedio devictus fuit. Liceat, nec enim decet aliter, primo ſtatim & præcipuo loco ponere, nunquam ſine debita honoris & venerationis præfatione nominandum, Exc. Patruum Dn. Præſidis, *Dn. D. ELIAM CAMERARIUM*, qui ſuperiori demum anno *Fœminam perilluſtrem*, ex primariis hujus urbis, cardialgia ſpasmodica enormi ad clamores uſque laborantem, ſub paroxysmorum decurſu & fine (malum enim erat periodicum, periodis non adeo ſtatis) toties *ictericam*, tranſitoria flavedine poſt horas iterum evaneſcente, ſub benedictione divina, feliciter ab utroque iſto malo liberavit cortice peruviano. Secundo ex *E. N. C. Cent. I. Obſ. V.* notum eſt, quam difficilis ibi proponatur caſus *febris ictericæ chronicæ*, cum *colica ventriculi*, fœminam non minus illuſtrem graviter affligentis, & diu quidem ancipiti eventu, tandem tamen ſucceſſu non minus felici tractatæ. At quo remedio? *Cortice*, licet non ſolo, tamen primario, A quonam? A non uno, nec plebejo, ſed conquiſitis undique primariis fere Germaniæ noſtræ Archiatris; ſcil. præter *Anhornium ab Hartwiſs*, Sangallenſem, in cujus ædibus ac inſpectione ægrota fuerat, a *Schrœckio*, Auguſtano, *Brunnero*, Palatino, *Bavierio*, Curienſi, *Mejero*, Scafuſienſi, & *Müllero*, Lindavienſi. Deſideras, ut compleatur triga teſtium, in qua omnis Veritas conſiſtere dicitur. Ex earundem *E. N. C. Cent. V.* ſubjungemus Obſ. XLI. Medici Ferrarienſis etiam celebris, *Joſ. Lanzoni*. Hic ibi ſiſtit Ictericum, dextri hypæchondrii pondere ac dolore, faciei totius viridi, in corpore vero dextri quidem lateris atro, ſiniſtri autem luteo colore, ac urina nocturna nigra, diurna vero flava, æque notabilem, ac quidem fuit ille, qui occaſionem huic Lanzonianæ obſervationi dediſſe ſcribitur, corporis exquiſite dimidii Icterus, præced. *Cent. III. Obſ. LXIV.* propoſitus. En vero Therapiam ejus non operoſam, non prolixam, ſed noſtris quoque ſupra recenſitis plane conformem, facilem & compendioſam. Scil. corpore per *ſal abſinthii* purgato, *corticem peruvianum* dedit, cum *ſyrup. de cichorio cum rhab.* & ægrotum ſic reſtituit.

Perges excipiendo: Poteſt remedium eſſe *certum*, ſed *non tutum*. *Aſclepiades* autem, referente *C. Celſo L. III. C. IV.* hoc officium eſſe Medici voluit, ut tuto, ut celeriter, ut jucunde curet,

Ad declinandam hac objectionem respondemus *primo* , operæ tamen fore pretium, philosophari super effectum adeo evidentem, super energiam adeo singularem, remedii tam certi, tam cito operantis. Pauca sunt nobilia medicamenta, quæ paria præstant , quæque proin adeo sunt ad palatum seculi moderni , quod cito vult expediri. *Secundo* , foret ulterius non minus etiam operæ pretium deliberare, utrum remedium adeo certum non possit etiam reddi tutum. Cur hæc cura non omnes tenet publica , quam commendavit tamen publico Præsidis *B. Parens in Disp. de Nitro.* Interim tamen *tertio* nec sine censura possumus dimittere prædicatum illud, quo cortex insons usque tamen dicitur & clamitatur esse remedium non tutum, adeoque suspectus redditur personis rerum medicarum non gnaris. Vix autem melius expedire negotium, atque animis ab omni partium studio alienis rem totam clarius ob oculos ponere poterimus, ac eundo in rem præsentem, & recensendo prætensos hucusque malos corticis effectus.

Objicitur : Febrem cortice non curari , sed *corrumpi* & *supprimi*, ideoque frequentius *reverti* ac *recidivas* facere. Resp. Corrumpi febres utique possunt & solent multis modis. Idem vero per corticem fieri, si prudenter usurpetur, tempore modoque decenti adhibeatur , probandum adhuc incumbit asserentibus. Possemus hisce integram phalangem sistere nostratium , qui per corticem a febribus non modo facile , sed & plene ac libere , nec minus cito fuerunt & constanter curati. Nec est, quod quis reputet, heic loci saltem ita sese rem habere, aut forsan modo fingi. Suppetunt præter allegatos jam supra Medicos talium adhuc plures, digni omnino, quorum producantur testimonia. In E. *N. C. Cent. III. O. XXIX. Vallisnerius* miram vim corticis in tertiana mali moris, cito tamen & absque omni recidiva mascule curata, probat historia lectu notatuque dignissima, ætiologiam in Scholio subjungens, istis, quæ a nobis supra dicta sunt, prorsus conformem. *Baglivus*, primus ille, qui cum *Helvetio* corticis in aqua decocti ac in enemate injecti efficaciam non minorem febrifugam expertus est , in *d. Prax. Med. ad prisc. obs. rat. revoc.* chinam vocat remedium Herculeum in curatione febrium intermittentium ; Et alibi , de remediis specificis verba faciens : "Remedia, "inquit, sint constantia, methodo præscribendi munita, & cuilibet morbo "specifice ac ferme infallibiliter respondentia, prouti est in intermittentibus cortex peruvianus. „ Jungeremus *Helvetium*, Magnum olim Ludovici Magni Archiatrum , nisi citandus foret nobis iterum infra , quo proin refer-

reservamus etiam quæ huc spectare poterant. Non possumus tamen, quin occasione Baglivi reproducamus *Fr. Hoffmannum.* Hic enim etiamsi loco citato satis ambigue scripserit, famigeratissimo illo cortice chinæ febres tolli, vel tantummodo sisti ac supprimi ad certum tempus, nihilominus post viginti & plures annos meliora edoctus in *Med. Rat. Syst. T. III. S. II. C. VIII.* recensendis specificis morborum remediis occupatus, statim a febribus intermittentibus inchoat, illisque corticem, tanquam hoc nostro adhuc tempore quam maxime celebratum, & ob amaricans balsamicum elementum morbificam materiam corrigente, partes vero solidas languentes frimante efficacia splendens remedium, recenset & commendat.

Quod vero tandem *recidivas febrium* concernit, has non modo notarunt & doluerunt Medici diu ante quasi natum, vel potius nobis notum & Europæ illatum corticem, verum etiam non minus experiuntur hodienum illi, qui sine cortice curant febres, aut qui soli avtocratiæ naturæ relinquunt eas. Audi quam graphice ad Aph. 12. Sect. II. Hipp. *Quæ in morbis post crisin relinquuntur, recidivas facere solent.* commentetur toties laud. *Listerus*: " A crisi, inquit, concoctionum organa non ex toto detergentur ab omni humore crudo putridoque: & si esset nitida, „ tamen valde debilitantur; unde febres intermittentes non raro recidivas „ facere solent; etiam per se finitæ. Ideo cortex peruvianus non tam ve-„ hementer de hac re accusandus est. Istiusmodi sane ægrotos, tanquam „ nimium negligentes sui, olim monuit Celsus, ut diu istius diei, quo cor-„ ripi consueverint, meminerint. „ Nonne igitur satius foret, animo a præjudiciis libero auscultare practicos istiusmodi, non minus veteranos, & experiri, quo cum fundamento & successu, qua cum veri specie promittant atque doceant, etiam has febrium recidivas præoccupare, ab his ægrotum præservare, longius continuando, congruis forte temporibus repetendo corticem. Cautelarum talium plures, longa multorum annorum praxi, tam propria, quam paterna avitaque expertas, non modo suppeditavit nobis Præses in collegio practico per hyemem habito, sed & evolvendos atque imitandos commendavit ex supra laudatis *Weinhartum, Listerum*, aliosque.

Nec dum satis; *Instant* enim atque urgent: Si vel maxime febris ipsa non redeat, loco tamen ejus venturos morbos alios, ista longe pejores & graviores. Unde *stricturas, obstructiones, indurationes, placentas, infarctus* glandularum atque viscerum, nec non natas & productas inde *febres tabificas*,

cas, becticas, asthmata, hydropem atque ipſum, qui hæc ſcribendi occaſionem nobis dedit, *Icterum*, paſſim inter phænomena conſequentia febrium cortice curatarum audias vel legas. Verum enim vero, quod de ictero jam ſupra diximus, idem eadem fide hic etiam de reliquis aſſerere nulli dubitamus. Scil. paucis: Nihil horum omnium unquam per praxin modo dictam fuiſſe obſervatum. Curationes non noſtras, ab aliis alibi ſuſceptas, neque noſtras faciemus, ſed transmittemus. Præter tamen experientiam hanc domeſticam atque propriam non minus etiam ad alios, eosque extraneos, poſſumus provocare & dictis noſtris fidem facere. *Liſterus* adeo non concedit ab & ſub uſu Corticis talia contingere, ut potius multo rarius iſta obſervari ſcribat, ex quo uſus corticis invaluit. Alius ejusdem Conterraneus, *Th. Fuller* in *Pharm. Extemp.* ad *D. Aylwin* Elect. Peruv. Epil. hæc ſubjungit: "Etiamſi *Baglivus* accuſet corticem, tanquam cauſam obſtructionum meſaraicarum incurabilium, & febrium hecticarum, nunquam tamen mihi obſervare licuit talem effectum, ſi corpus & remedium rite præpararetur.„ Sicuti vero *Baglivus* uſum corticis non promiſcue omnem, multo minus legitimum, ſed incongruum & intempeſtivum redarguit, prouti vel ex ſolo *d. Prax. L. II. Cap. III.* §. *IV.* inſpicientibus patere poterit; Ita facile omnino largimur, etiam hic valere vulgatum illud: Optimæ rei peſſimus abuſus. Etenim hæc quoque

Temporibus medicina valet, data tempore prodeſt,
Et data non recto tempore China nocet.

Sed de uſu corticis legitimo meminimus pronuper modo cum philiatris egiſſe Præſidem ex profeſſo, in lectionibus publicis hybernis, atque ſimul indicaſſe fontes, ex quibus hauriri poſſint omnia, ut ſuperſedere prolixa recenſionis opera, & eo remittere Commilitones videatur conſultius.

Quam igitur huc uſque dicta de febribus quidem intellecta volumus, tam nunc ad icterum quoque eadem applicari poſſe prætendimus, non obſtante quod *Fullerus* præter febres continuas, malignas, petechiales, etiam Icterum, & in puerperis lochia fluentia exceperit, atque in his omnibus corticem *exitiale remedium* dixerit. Profecto recenſitæ abs nobis Icteri curationes ita ſunt comparatæ, ut nec ſuppreſſionis aut corruptionis, nec recidivarum, reliquiarum aut ſucceſſionum metum ullum cum fundamento movere quisquam poſſit. Unius modo vinitoris fœminæ ſuccedanea fuerunt *alvus lubrica*, *iſchias* & pedum *tumor*. Sed præter id, quod & rurſus evanuerint omnia, continuato remediorum uſu, de duobus quidem poſterioribus ſciendum eſt, fœminam iſchiade prius jam laboraſſe non ſemel, tumore pedis

inferi

inferi toties terminata. Occasione prioris autem recurrit illud, quod ex *Listero* supra jam adduximus; nimirum corticem aliquibus movere alvum. Quod in Anglia quidem frequentius observari oportet, nam *Fuller* l.c. in electuario suo peruviano simplici, ob Diarrhœæ metum, corticis unciæ addit *terræ japonicæ* drachm. un. *bals. peruv.* dr. sem. *olei nucistæ* gutt. ij. & ne his quidem contentus est, sed in nota subjuncta insuper monet: Sin nihilominus Diarrhœam concitaverit, vespertinis ac matutinis dosibus addi debere *laudani liquidi* guttas XV. vel XX.

Quæsiveris porro: Quanam ergo ratione casu, quo solius corticis usus videatur vel non tutus vel non sufficiens, possit *reddi tutus?* Resp. Nulli quidem dubitamus asserere, multos admodum fore casus, in quibus cortex etiam solus sufficiat. Si qui tamen fuerint, qui huic soli nolint se committere, vel si morbi subjective conditio plura videatur requirere (novimus autem, *Galeno* jam vapulasse medicos, qui absque discrimine omni ictero eadem præscribunt remedia) poterunt omnino cortice non invito tam interponi quam præmitti, quæ convenire videbuntur. Specimina talium ipsi dedimus in historiis supra recensitis. Initium plerisque factum est *digestivis, salino absorbentibus*, tam ut evacuantia subjungenda suo melius defungi possint officio, quam ut hypothesis illa, curationem materiæ peccantis evacuatione absolvi, non maneat simpliciter pro regula, cum vel alteratio vel resolutio illius soleat observari non minus salutaris.

Præter *Rhabarbarum* cholagogum, passim ab autoribus laudatum, Studioso datum quoque legitur *Vomitorium*. Hoc mirum forte videri quibusdam p[illegible]t, siquidem icterus dicitur ubique commotiones fortiores non tolerare, adeo ut in cautelis suis & obs. pract. *Junckerus* simpliciter dicat, vomitoria omnia debere exulare. At hic non male cessit indicatio, hujus quasi per accidens ex transverso venientis icteri curam, vere ad æstatem jam vergente, in subjecto evemeto, diætæ regulari non assueto, consultius inchoari purgatione anoterica, quam quidem altera catoterica, conformiter *Aphor. IV. & VI. Sect. IV. Hipp.* Et spem eventus confirmavit. Etenim a cortice subjuncto curatus abhinc brevi fuit absque eo, ut vel cardialgicas angustias majores, vel acutam febrem, aut lentam hecticam inde reportaverit.

Quæ in progressu curæ cortici vel conjuncta vel interposita fuerunt, aperientia, amara, balsamica, visceralia, stomachica, nobis familiaria, atque oenopotis accommoda, quin ab aliis etiam Autoribus passim commendata, nolumus tamen ita cuiquam obtrudere, ut sint aliorum exclusiva. Etenim abunde jam diu constat, corticem esse socialem, & bene stare in consortio medicamentorum tantum non omnium. Imo quid obstat,

quo

quominus dicamus, esse analogiam quandam inter corticem & *Martem*, ut in aliis sic & in ordine ad icterum. Atqui & hic non æque absorbens & aperiens amplius audit, quam potius adstringens, & ex hoc ipso capite voluit suspectus reddi. Nihilominus in *E. N. C.* qui volet, inveniet apologiam pro ipso egregiam, mirabundus, quam acriter defendatur a Practico Veterano. Imo, si quis præter hunc aliorum quoque non minus laudatorum remediorum vires experiri velit, & una cum cortice usurpare, quæ specificam in ictero creduntur efficaciam exserere, quales ex. gr. sunt laudati *Junckero* passim *Lumbrici* terrestres, vel *Chelidonium majus*, *Kirchero* in Art. Magn. Luc. & Umbr. dictum infallibile antictericum; aut *Fragariæ Decoctum* in Act. Med. Hafn. *Bartholino* laudatum; Item *Marrubii succus, vel syrupus* inde paratus, ex observationibus *Foresti* & *Riverii*; nec non *Albumen Ovi* cum aqua graminis conquassatum insigne laud. *Lanzoni* arcanum in *E. N. C. Dec III. A. II. O. XXXV.* atque alia istiusmodi plura, id quidem nobis facile consentientibus fieri poterit. Hoc tamen firmiter persuasum nobis habemus, paucos admodum fore, qui vel *Cimice* febrem tertianam, juxta præceptum atque versus *Q. Sereni Sammonici:*

Præterea tritus cimex potatur in ovo,
Horridus attractu, sed gustu commodus apto.

vel Icterum ex commendatione *Plateri* atque *Jac. Lusitani Pediculis*, in ovo sorbili haustis curare gestiant, utut non semper in ægri ventriculo sese multiplicaturis mortemque illaturis, prout in icterico quondam id observavit *Hannæus*, laud. *Act. Med. Hafn.* Vol. III. Forsan minori cum periculo, modo certiori cum pace deisidæmonias mastigum, sub usu prudenti corticis tentari poterunt externa & amuletica, qualia non minus laudantur hinc inde. Nos ex magno istorum numero curiositatis gratia citabimus primo *Pisces* vivos per medium dissectos: *Tincam* quidem, *Cnœffelio*, juxta Misc. Cur. Med. Phys. A. IV. & V. O. 49. & *Sennerto* ventri atque pedibus; *Lucium* vero *Dn. de Vinquedes*, juxta earundem E.N.C. Cent. III. & IV. Obs. 148. scrobiculo cordis alligandum. Atque duo *Pocula*, ex quibus bibant ægri: unum ex *Radice Erythrodani* factum, ex *Plinio* citatum a *Langio*; alterum *Aureum*, ex numis talibus ceræ agglutinatis conflatum, aut argenteum modo, cui tamen numus talis aureus (sed cave, alius, nisi hæreditate acceptus) injectus fuerit, ex observ. supr. jam laud. *Lentilii* in *Eteodr.* Mens. Maj. & Octobr.

Superessent quæstionum & objectionum adhuc plures, nisi contrahere scriptionis vela cogeremur. Unam tamen atque alteram prætermittere vix dum possumus, responsione modo breviori expediendam.

Cur

Cur cortici tribuitur curatio Icteri, quæ tamen ipsi non debetur, sed potius propinatis simul *amaris salinis* aliisque suo loco recensitis? *Fallaciam non causæ ut causæ* nullam hic a nobis committi probat vel sola ex septem illis historiis tertia. Quam frustra huic per sex priores dies data fuerunt, quam parum effecerunt, alibi licet ad icterum tantopere laudata? quam vero præsentaneam opem tulit cortex, septimo datus? Et quid, ut reliquas nostras mittamus omnes, *Lanzonus* præter corticem suo dedit Icterico? Certe syrupus d. cich. c. rh. cortici non demum pondus addidit. Quidni ergo iterum optare liceat, suppeterent modo nobis multa tam efficaciter medelam morbis afferentia sanitatis præsidia.

An absente tinctura urinæ cortex non juvat? Ita quidem hactenus plerisque visum est, urinæ tincturam & bolare sedimentum, atque stata exacerbationum tempora, requirentibus pro indicante Corticis. Præscribi tamen ipsum etiam extra febres passim videas, absque habito ad urinam respectu. Sic *Lancisius* d. *Mort. Subit.* L. I. C. XXIII. circa methodum præservandi ab interitu corpora valetudinaria occupatus, ipsum mire juvare & a spasmo præservare dicit illos, qui pertinacibus detinentur convulsionibus a fermento viscidulo oriundis. Juxta *E. N. C. Cent. III. & IV. Obs. CXLVI. Klaunig* cardialgiæ, frequentibus recidivis admodum gravi, semestrales tamen inducias procuravit cortice. Et l. c. Obs. LXIII. *Grimmius* insignem ejus efficaciam depredicat in rhevmatismis, cephalalgia inveterata & arthritide.

Num præsente urinæ tinctura cortex extendi potest ulterius ad affectus etiam alios? Hoc quidem analogia docuit, & experientia multiplex. Etiamsi enim *Mortono*, Patronorum corticis facile principi, voluerit vitio verti, quod ultra intermittentes ad protheiformem quoque atque continentes febres usum ejus extendere cœperit; Nihilominus in supr. laud. *Helvetii* Recueil des Meth. leguntur *Tisane, Opiate, Lavement & Syrop de Quinquina* in Sect. III. IV. & V. adversus *febres* non solum intermittentes, verum etiam *malignas* atque *continuas*. Quam felici cum successu Præsidis *B. Parens* ad *Dysenteriam* atque *Colicam Spasmodicam* illum usurpaverit, patet ex disputationibus duabus publicis, quibus tertiam d. *apoplexia cum febre* omni jure accenseas. Quid si jam hisce in ictero tentaminibus alliceretur aliquis ad experiundam corticis efficaciam in *urina* etiam *hydropicorum lixiviosa*? Forsan calcar ipsi poterunt addere quæ ex *Weinharto* supra citavimus.

TANTUM!

SOLI DEO GLORIA.

RESPONDENTI

ΧΑΙΡΕΙΝ ΚΑΙ ΕΥΠΡΑΤΤΕΙΝ

PRÆSES.

JUcundum omnino mihi fuit conversari Tecum hactenus, *Clarissime Domine Agricola*, & in Te formando erudiendoque tempus collocare meum. Ex quo enim primum accessisti Musas nostras, mentem bonam ac discendi cupidam in Te statim animadverti, gavisus, me Auditorem nactum, cujus docilis solertia meum præceptoris quoque studium sit excitatura. Nec est, quod spei vel etiam opellæ memet meæ pœniteat. Suffragabuntur potius mihi facile Nostrates omnes, quibus vitæ probitate, studiorumque industria Te dudum commendasti. Quum ergo post multos conflictus academicos, quibus opponendo Te exercuisti strenue, nunc etiam Ipse cathedram conscendis, quidni Te non minus mascule responsurum, & sub applausu publico victricem quoque laurum reportaturum, confidam. Hoc ipsum vero non Tibi saltim, sed imprimis *Excellentissimo Domino Parenti* gratulor, totoque pectore precor, velit DEUS T. O. M. sua Gratia Tibi porro adesse, atque studiis Tuis ita benedicere, ut spem *Parentis Optimi* de Te conceptam, & expectationem Amicorum, non adimpleas modo verum etiam superes. Ita cum Ecclesia nunc jubilante habebitis semper quod gaudeatis, quod psallatis DEO, & laudetis Nomen Ejus in Æternum! Dab. e Musæo. IV. Iduum Junii. Anno MDCCXXX.

